

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง : ตัวแบบบูรณาการพัฒนาดาบแนวพระราชดำริ

พรศักดิ์ พรหมแก้ว

การพัฒนา เป็นกระบวนการทางปัญญาของมนุษย์ในการแสวงหาวิธีการจัดการเพื่อที่จะปรับปรุงคุณภาพของชีวิตและความเป็นอยู่ การสังสมวิธีคิด การทดลองปฏิบัติ และการตรวจสอบประเมินผลได้ก่อให้เกิดเป็นแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาขึ้นมากมาย แต่แนวคิดทฤษฎีเหล่านั้นก็มีใช้สูตรสำเร็จที่จะใช้เป็นสากลวิธีในการพัฒนา เพราะสังคมแต่ละแห่งย่อมมีบริบทที่แตกต่างกัน และในการพัฒนามีอาจตั้งเดี่ยวเฉพาะเรื่องเฉพาะด้านได้ ด้วยข้อต่อสภาวะที่แท้จริงของมนุษย์ การพัฒนาจึงต้องดำเนินการหลายด้านไปด้วยกันแบบผสมผสานเชื่อมโยงอย่างได้สัดส่วนและเหมาะสม คือมีลักษณะเป็นบูรณาการบนพื้นฐานทางชีวลักษณะและภูมิลักษณะของสังคมแต่ละแห่ง “ศูนย์ศึกษา

การพัฒนาพิกุลทอง” เป็นตัวแบบหนึ่งของการพัฒนาเชิงบูรณาดังกล่าว ที่ปรากฏเป็นรูปธรรมชัดเจน ในเขตพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง ก่อคุณเอนกแก่ชีวิตและชุมชนทั้งในเชิงพัฒนาการและวิชาการตามปรัชญาหลักของโครงการนี้

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองเป็น “โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นศูนย์ในการศึกษาและพัฒนาในทุก ๆ ด้านแบบผสมผสานเบ็ดเสร็จ โดยการระดมกำลังเจ้าหน้าที่ทุกกรมกองที่เกี่ยวข้องเข้าดำเนินการร่วมกัน ศูนย์นี้จึงมีบทบาทสำคัญยิ่งในการพัฒนาที่อาศัยหลักวิชาบนพื้นฐานทางสังคม-วัฒนธรรม และภูมิประเทศของพื้นที่ ศูนย์เริ่มจัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๕ ที่ทำการศูนย์ตั้งอยู่ระหว่างบ้านพิกุลทอง

กับบ้านโคกสยา ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมือง
นราธิวาส จังหวัดนราธิวาส ห่างจากตัวเมือง
นราธิวาสไปทางทิศใต้ประมาณ ๘ กิโลเมตร และ
ห่างจากพระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ ๒ กิโลเมตร
บริเวณศูนย์มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ ๕๑๐ ไร่
แบ่งออกเป็นสวนอาคารและแปลงสาธิตบนที่ดอน
๒๐๒ ไร่ และแปลงวิจัยทดลองในพื้นที่พรุ ๓๐๘ ไร่

ความเป็นมาของการจัดตั้งศูนย์ฯ

การจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง
สืบเนื่องมาจากในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ
พร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้า
ฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ เสด็จพระราชดำเนินแปร

พระราชฐานประทับแรม ณ พระตำหนักทักษิณ
ราชนิเวศน์ จังหวัดนราธิวาส ในระหว่างวันที่ ๑๘
สิงหาคม - ๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๔ พระองค์ได้
เสด็จเยี่ยมราษฎรตามท้องถื่นต่าง ๆ ในจังหวัด
นราธิวาส ได้ทอดพระเนตรเห็นสภาพพื้นที่และ
สภาพความเป็นอยู่ของราษฎรทั่วไปในพื้นที่ จึง
ทรงมีพระราชดำริที่จะยกระดับความเป็นอยู่ของ
ราษฎรให้ดีขึ้นในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะการ
พัฒนาพื้นที่ที่เป็นพรุซึ่งมีอยู่ทั่วไปในจังหวัดนี้ ให้
เป็นพื้นที่ที่สามารถใช้ประโยชน์ในการเกษตรได้
เต็มที่ อันเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลต่อการพัฒนา
เศรษฐกิจและสภาพความเป็นอยู่ของราษฎรโดย
ทั่วไป จึงทรงมีพระราชกระแสรับสั่งต่อผู้ตาม
เสด็จและเจ้าหน้าที่ให้พิจารณาปรับปรุงพัฒนา
ตามแนวพระราชดำริ โดยทรงมีพระราชกระแส
รับสั่งต่อ ม.จ. จักรพันธุ์เพ็ญศิริ จักรพันธุ์ นายชิต

ทางเข้าสู่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง

นิลพานิช ผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาส นายเล็ก จินดาสงวน ผู้ช่วยอธิบดีกรมชลประทานนายวรินทร์ บุษบรรณ เกษตรจังหวัดนราธิวาส นายอำเภอ ท้องที่และข้าราชการทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

พื้นที่จำนวนมากในจังหวัดนราธิวาส เป็นที่ลุ่มต่ำมีน้ำขังตลอดปี ดินมีคุณภาพต่ำ ซึ่งมีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ ๔๐๐,๐๐๐ ไร่ กลีกรจำนวนมากไม่มีที่ดินทำกิน แม้เมื่อระบายน้ำออกแล้วก็ยังยากที่จะใช้ประโยชน์ทางการเกษตรให้ได้ผล ทั้งนี้เนื่องจากดินมีสารประกอบไพไรท์ เมื่อแห้งทำให้เกิดกรด กัมมะถันอันเป็นสาเหตุทำให้ดินเปรี้ยว ควรจะปรับปรุงดินให้ดีขึ้น ให้อำเภอย่างต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามาดำเนินการศึกษาและพัฒนาพื้นที่พรุร่วมกันแบบผสมผสาน และนำผลสำเร็จของโครงการไปเป็นแบบอย่างในการที่จะพัฒนาพื้นที่พรุอื่นในโอกาสต่อไป

หลังจากที่ได้มีพระราชดำริและพระราชกระแสรับสั่งแล้ว ได้มีการประชุมร่วมกันระหว่าง จังหวัดนราธิวาสกับสำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) โดยมี ม.จ. จักรพันธุ์ เพ็ญศิริ จักรพันธุ์ เป็นประธาน เพื่อกำหนดนโยบายและแนวทางในการดำเนินงานตามแนวพระราชดำริ และได้มีมติอนุมัติหลักการในการจัดตั้งศูนย์ศึกษาและพัฒนาขึ้นโดยใช้ชื่อว่า “ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง” เมื่อวันที่ ๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๕ การที่ใช้ชื่อในส่วนต้นว่า “ศูนย์ศึกษาการพัฒนา” นั้นเป็นนัยบ่งบอกถึงความมุ่งหมาย และลักษณะการดำเนินงานของศูนย์นี้ ดังที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระบรม

ราชาธิบายไว้ว่า “...ศูนย์ศึกษาการพัฒนา ซึ่งหมายความว่า เป็นศูนย์หรือเป็นแหล่งที่รวมการศึกษาเพื่อดูว่าทำอย่างไรจะพัฒนาได้ผล” (พระบรมราโชวาท พระราชทานแก่คณะกรรมการ กปร. และคณะเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง เมื่อวันที่ ๒๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๑) ส่วนชื่อตอนท้าย “พิกุลทอง” นั้น เป็นการใช้ชื่อตามที่ตั้งของศูนย์ (ซึ่งตั้งอยู่ระหว่างบ้านพิกุลทองกับบ้านโคกสยา ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมืองนราธิวาส)

นโยบายการดำเนินงานและวัตถุประสงค์

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง มีแนวนโยบายดำเนินงานทั้งในลักษณะของการศึกษาและพัฒนาแบบผสมผสานเบ็ดเสร็จในทุก ๆ ด้าน ดังแนวพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในวโรกาสเสด็จพระราชดำเนินโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง เมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๖ ความตอนหนึ่งว่า “ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง เป็นศูนย์ที่รวบรวมกำลังทั้งหมดของเจ้าหน้าที่ทุกกรมกอง ทั้งในด้านการเกษตร ด้านสังคม การส่งเสริมการศึกษามารวมอยู่ด้วยกัน ก็หมายความว่าประชาชนซึ่งจะต้องใช้วิชาการทั้งหลายก็สามารถที่จะมาดูแลศึกษาได้ ส่วนเจ้าหน้าที่จะให้ความอนุเคราะห์แก่ประชาชนก็จะอยู่พร้อมกันในที่เดียวกันเหมือนกัน ซึ่งเป็นสองด้านก็หมายความว่าสำคัญปลายทางคือ ประชาชนจะได้รับประโยชน์และด้านทางของผู้เป็นเจ้าหน้าที่จะให้ประโยชน์”

เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามแนวพระราชดำริ ศูนย์ฯ จึงได้กำหนดวัตถุประสงค์

อาคารอำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง

ประสงค์ไว้ดังนี้

๑. เพื่อศึกษาและพัฒนาดินอินทรีย์ รวมทั้งดินที่มีปัญหาอื่น ๆ ในพื้นที่พรุ ให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ทางการเกษตรและด้านอื่น ๆ

๒. วิเคราะห์ ทดลอง วิจัย ทดสอบ เกี่ยวกับการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ รวมทั้งเกษตรและอุตสาหกรรมที่มีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และให้ผลตอบแทนสูงสุด

๓. เป็นศูนย์กลางบริการข้อมูลด้านการวิเคราะห์ตัวอย่างในห้องปฏิบัติการ รวมทั้งเป็นศูนย์กลางการสาธิตและเผยแพร่ความรู้ด้านการเกษตร

๔. เป็นศูนย์กลางการฝึกอบรมพัฒนาอาชีพ ทั้งด้านการเกษตร และศิลปหัตถกรรมที่ทำจากวัสดุพื้นเมือง ให้กับราษฎร

๕. เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ราษฎร และพัฒนาสภาพความเป็นอยู่ทางด้านเศรษฐกิจและสังคมให้สูงขึ้น

๖. เพื่อนำผลการศึกษาและพัฒนาไปใช้เป็นแบบอย่างกับโครงการพัฒนาแหล่งอื่น ๆ ต่อไป

การบริหารโครงการ

เนื่องจากการปฏิบัติงานของโครงการมีหน่วยงานต่าง ๆ เข้าร่วมเป็นจำนวนมากเพื่อประสานกันในหลาย ๆ ด้าน มีวัตถุประสงค์สำคัญอยู่ที่การแสวงหาวิธีการจัดการและใช้ประโยชน์จากที่ดิน และพัฒนาด้านต่าง ๆ จึงได้มีการมอบหมายให้กรมพัฒนาที่ดินเป็นหน่วยในการบริหารและประสานโครงการ โดยมีจังหวัดนราธิวาสทำหน้าที่ให้ความสนับสนุนในเขตพื้นที่

เพื่อให้การดำเนินงานโครงการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ในฐานะประธาน กปร. จึงได้แต่งตั้งองค์การบริหารในรูปของคณะกรรมการ และคณะกรรมการ รวม ๓ ชุด มีภาระหน้าที่ดังต่อไปนี้

๑. คณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง มี ม.จ.จักรพันธุ์เพ็ญศิริ จักรพันธุ์ เป็นประธานกรรมการ อธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน และผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาส เป็นรองประธานกรรมการ หัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เป็นกรรมการและรองอธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน เป็นกรรมการและเลขานุการ คณะกรรมการชุดนี้เป็นองค์การสูงสุดของการบริหารโครงการ มีหน้าที่รับผิดชอบในการกำหนดนโยบายเป้าหมาย และการบริหารโครงการตามอำนาจหน้าที่ที่ระบุ พิจารณออนุมัติแผนงานและงบประมาณของโครงการ ตลอดจนการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกินขีดความสามารถหรือภาระหน้าที่ของคณะอนุกรรมการต่าง ๆ ที่จะกระทำได้

๒. คณะอนุกรรมการจัดทำแผนแม่บทโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง มีผู้อำนวยการสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) เป็นประธานคณะอนุกรรมการเจ้าหน้าที่จากสำนักงานนี้ (สน.กปร.) เป็นอนุกรรมการและเลขานุการ คณะอนุกรรมการชุดนี้ขึ้นตรงต่อคณะกรรมการบริหารฯ มีหน้าที่กลั่นกรองพิจารณาเสนอคณะกรรมการบริหารฯ ทางด้านแผนงานทั้งหมด การจัดทำยกร่างแผนแม่บทของโครงการ กำหนดกรอบรายละเอียดแผนและงบประมาณรายปี ควบคุมแผนการดำเนิน

งานให้เป็นไปตามแผนแม่บท รวมทั้งการพิจารณาเสนอแนะการปรับแผนงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้

๓. คณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง มีผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาส เป็นประธานคณะอนุกรรมการหัวหน้าหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เป็นอนุกรรมการ ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง เป็นอนุกรรมการและเลขานุการ คณะอนุกรรมการชุดนี้ขึ้นตรงต่อคณะกรรมการบริหารฯ มีหน้าที่ควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่าง ๆ ให้เป็นไปตามที่ระบุไว้ในแผนแม่บทและแผนปฏิบัติงานรายปี จัดทำรายงานความก้าวหน้า และปัญหาอุปสรรคของการปฏิบัติงานเป็นรายงวด และรายปี พิจารณาเสนอความต้องการของส่วนท้องถิ่นต่อคณะกรรมการบริหารฯ เพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป ให้การสนับสนุนในการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และให้มีอำนาจในการแต่งตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจ.

ในเอกสารรายงานผลการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพัฒนาพิกุลทอง ปี พ.ศ. ๒๕๓๓ ปรากฏว่ามีคณะอนุกรรมการเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งชุดคือ “คณะอนุกรรมการบริหารงานวิจัยโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง” มีหน้าที่ประสานงานวิจัย พิจารณาวิจัยให้เป็นไปตามแผนงานวิจัย ติดตามผลและประเมินผลงานวิจัย จัดทำรายงาน และเผยแพร่วิจัย.

พื้นที่เป้าหมายดำเนินงาน

พื้นที่เป้าหมายการดำเนินงานของโครงการ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง ตามแนวพระราชดำริ ที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันแบ่งออกได้ดังนี้

๑. หมู่บ้านบริวารของโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง ๘ หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านพิกุลทอง บ้านโคกสยา บ้านเขาดันหยง บ้านยาบี บ้านอ่ามะนาว บ้านคีรี บ้านเปล และบ้านใหม่

๒. ศูนย์สาขาที่ ๑ โครงการสวนยางเขาดันหยง บ้านเขาดันหยง อำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส

๓. ศูนย์สาขาที่ ๒ โครงการพัฒนาหมู่บ้านปีแหมุดอ บ้านปีแหมุดอ อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส

๔. ศูนย์สาขาที่ ๓ โครงการพัฒนาหมู่บ้านปสุสัตว์เกษตรมโนะ บ้านโคกไทร ตำบลโมะชิด อำเภอดากใบ จังหวัดนราธิวาส

*อาคารจัดแสดงหัตถกรรมต่าง ๆ ที่ผลิตจากศูนย์พิกุลทอง (อยู่ในบริเวณศูนย์ฯ)

การดำเนินงานตามแผนงานหลักและหน่วยงานที่รับผิดชอบ

เนื่องจากนโยบายและวัตถุประสงค์การดำเนินงานของโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง ได้กำหนดแนวทางในลักษณะของการผสมผสานเบ็ดเสร็จทุกด้าน จึงได้แบ่งแผนปฏิบัติงานหลักออกเป็น ๗ แผนงาน โดยให้หน่วยงานต่าง ๆ ถ้าวร่วมรับผิดชอบดังปรากฏในเอกสารประชาสัมพันธ์โครงการฯ สรุปได้ดังนี้

๑. แผนงานวิจัย เพื่อศึกษาทดลองวิจัยเกี่ยวกับการปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ รวมทั้งอุตสาหกรรมที่มีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ที่เป็นพรุ ทั้งในบริเวณพื้นที่โครงการศูนย์ฯ และบริเวณหมู่บ้านบริวารมีหน่วยงานที่รับผิดชอบคือ ๑) กรมพัฒนา

ที่ดิน ๒) กรมวิชาการเกษตร ๓) กรมปศุสัตว์ ๔) กรมประมง และ ๕) กรมป่าไม้

๒. แผนงานฝึกอบรมและพัฒนาอาชีพ เพื่อยกระดับความรู้ของราษฎรหมู่บ้านบวรให้สูงขึ้นทั้งด้านการเกษตร ศิลปะ หัตถกรรม และอื่น ๆ จนสามารถประกอบอาชีพเพิ่มรายได้และช่วยเหลือตนเองได้ตลอดไป มีหน่วยงานที่รับผิดชอบคือ ๑) กรมพัฒนาชุมชน ๒) กรมการศึกษานอกโรงเรียน ๓) กรมประมง ๔) กรมส่งเสริมการเกษตร ๕) กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ๖) กรมปศุสัตว์ ๗) สำนักงานส่งเสริมการทาสวนยางจังหวัดนราธิวาส และ ๘) กรมพัฒนาที่ดิน

๓. แผนงานสาธิตและเผยแพร่ความรู้ด้านการเกษตรเป็นงานต่อเนื่องจากแผนงานฝึกอบรม ทางด้านการเกษตร การปศุสัตว์ การประมง หลังการฝึกอบรมแล้วจะสาธิตให้เกษตรกรเห็นจริง และยึดถือปฏิบัติ มีหน่วยงานที่รับผิดชอบคือ ๑) กรมพัฒนาที่ดิน ๒) กรมวิชาการเกษตร ๓) กรมประมง ๔) กรมส่งเสริมการเกษตร และ ๕) กรมปศุสัตว์

๔. แผนงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมหมู่บ้านบวร หมู่บ้านบวรกำหนดให้เป็นพื้นที่ตัวอย่างในการพัฒนา โดยนำผลจากการวิจัยอบรมสาธิต ที่ได้รับผลสำเร็จไปให้ราษฎรในหมู่บ้านบวรปฏิบัติจริงพร้อมทั้งพัฒนาขั้นพื้นฐานต่าง ๆ มีหน่วยงานที่รับผิดชอบคือ

๑) กรมการพัฒนาชุมชน ๒) กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ๓) กรมปศุสัตว์ ๔) กรมส่งเสริมการเกษตร ๕) กรมประมง และ ๖) สำนักงานส่งเสริมการทาสวนยาง จังหวัดนราธิวาส

๕. แผนงานโครงสร้างพื้นฐาน เป็นงานเกี่ยวกับการสร้างสิ่งสาธารณูปโภคต่าง ๆ เพื่อ

เอื้อต่อการดำเนินงานของโครงการฯ มีหน่วยงานที่รับผิดชอบคือ ๑) กรมชลประทาน ๒) สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท จังหวัดนราธิวาส ๓) การไฟฟ้าจังหวัดนราธิวาส และ ๔) กรมพัฒนาที่ดิน

๖. แผนงานติดตามและประเมินผล เป็นงานควบคุมดูแลการปฏิบัติงานและความสำเร็จของโครงการต่าง ๆ โดยการรวบรวมจัดทำรายงานวิเคราะห์ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข และประเมินผลสำเร็จของโครงการฯ มีหน่วยงานที่รับผิดชอบคือ ๑) กรมพัฒนาที่ดิน และ ๒) สำนักงานจังหวัดนราธิวาส

๗) แผนงานบริหารและประชาสัมพันธ์ เป็นงานเกี่ยวกับการดูแลจัดการวัสดุครุภัณฑ์ สิ่งก่อสร้าง การติดต่อประสานงาน ตลอดจนการเผยแพร่ผลงานให้เป็นที่ยอมรับหลาย และเสริมสร้างทัศนคติที่ดีเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์โครงการฯ มีหน่วยงานที่รับผิดชอบคือ ๑) กรมพัฒนาที่ดิน และ ๒) สำนักงานจังหวัดนราธิวาส

อย่างไรก็ตามแผนงานหลักทั้ง ๗ แผนงานนี้ คงปรับเปลี่ยนไปบ้างเป็นระยะตามเหมาะสม ดังในเอกสารรายงานผลการดำเนินงานของศูนย์ฯ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๓ ได้กล่าวถึงแผนงานหลักว่ามี ๗ แผนงาน ดังนี้ ๑. แผนงานวิจัย ๒. แผนงานถ่ายทอดเทคโนโลยีและการฝึกอบรม ๓. แผนงานพัฒนาเศรษฐกิจ ๔. แผนงานพัฒนาสังคมและชุมชน ๕. แผนงานพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ๖. แผนงานพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ ๗. แผนงานบริหาร ติดตามประเมินผล และประชาสัมพันธ์

ส่วนในด้านหน่วยงานที่เข้าร่วมรับผิดชอบ ก็คงมีเพิ่มขึ้นตามเหมาะสมเช่นกัน ดังปรากฏในหนังสือ “ข้อมูลทั่วไปจังหวัดนราธิวาส ปี ๒๕๓๕”

***ศิลปหัตถกรรมต่าง ๆ ที่จัด แสดงและจำหน่ายภา
ในศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง**

กล่าวสรุปว่ามีหน่วยงานร่วมรับผิดชอบถึง ๒๓ หน่วยงาน หน่วยงานอื่น ๆ นอกจากที่กล่าวถึง แล้วเช่น มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ กองทัพ ภาคที่ ๔ กรมแผนที่ทหาร กรมส่งเสริมสหกรณ์ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กรมที่ดิน เป็นต้น

“ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง” ที่จัดตั้งขึ้นตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมภาคใต้ ด้วยเป็นโครงการที่ดำเนินงานศึกษาพัฒนาแบบเบ็ดเสร็จในทุก ๆ ด้าน และได้รับความตื่นตัวร่วมมือเป็นอย่างดีจากทุกฝ่ายทั้ง ข้าราชการและประชาชน ในแต่ละปีศูนย์ฯ จะมีการกำหนดโครงการ เป้าหมาย และงบประมาณไว้อย่างชัดเจน เช่น ในปี ๒๕๓๕ มีโครงการต่าง ๆ ของส่วนราชการที่ร่วมรับผิดชอบดำเนินการในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ ๑๘ โครงการ ใช้งบประมาณ ๔๕,๙๗๒,๔๘๙ บาท

นอกจากนั้นแล้ว โครงการศึกษาพัฒนาตามแนวพระราชดำรินี้ ยังมีผลให้เกิดโครงการพัฒนาอื่น ๆ ตามมาอีกมาก ที่สำคัญยิ่งคือ โครงการส่งเสริมศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ ตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งเป็นโครงการที่เสริมรับกับโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง อันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งมีผลกระทบยิ่งต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในจังหวัดนี้ และในภูมิภาคนี้

